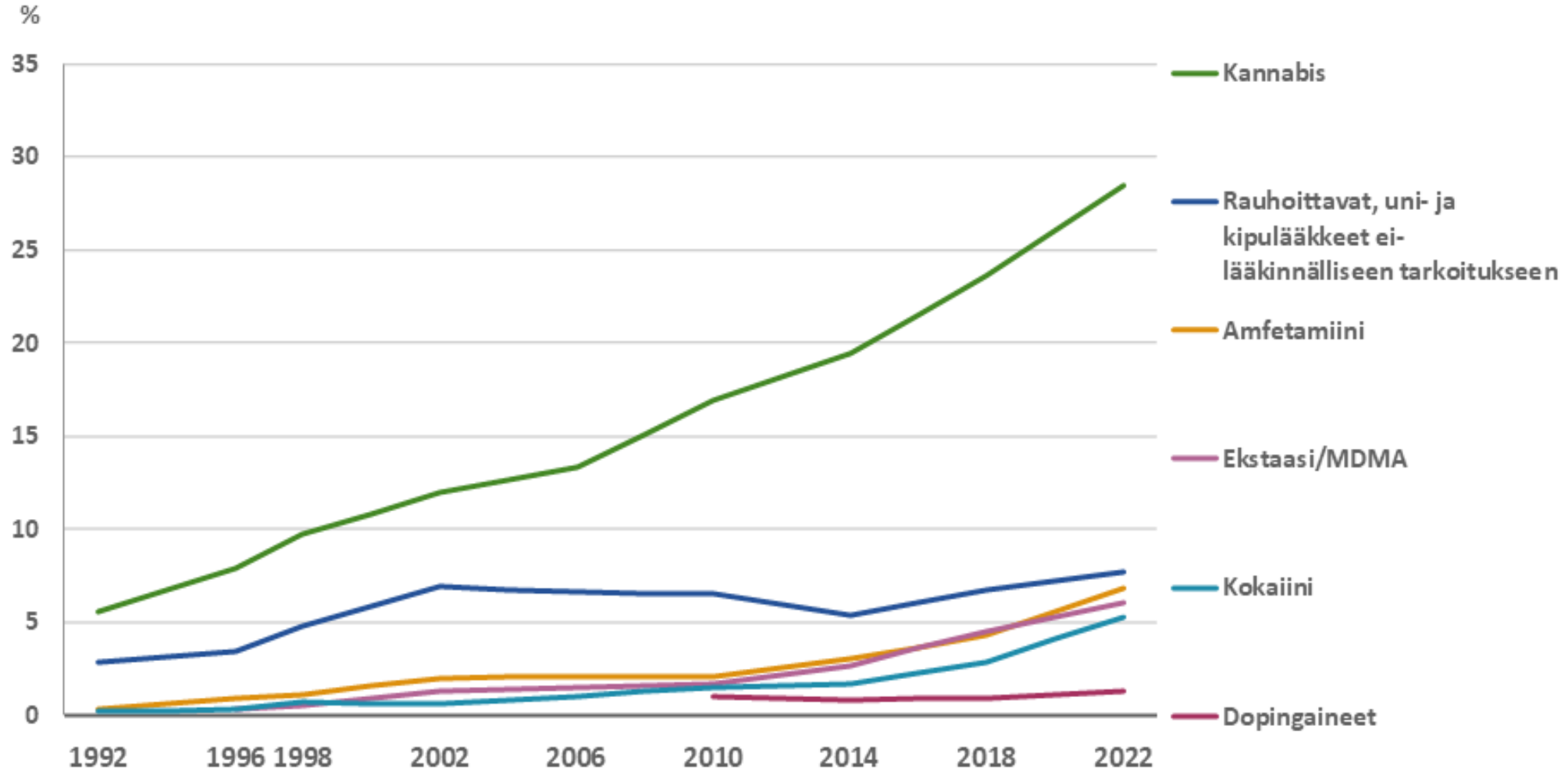
Lausunto kansalaisaloitteesta: Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

27.5.2024, THL

Suomessa yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume on kannabis. Kannabista kokeilleiden osuus on viisinkertaistunut vuoden 1992 kuudesta prosentista, 29 prosenttiin vuonna 2022.

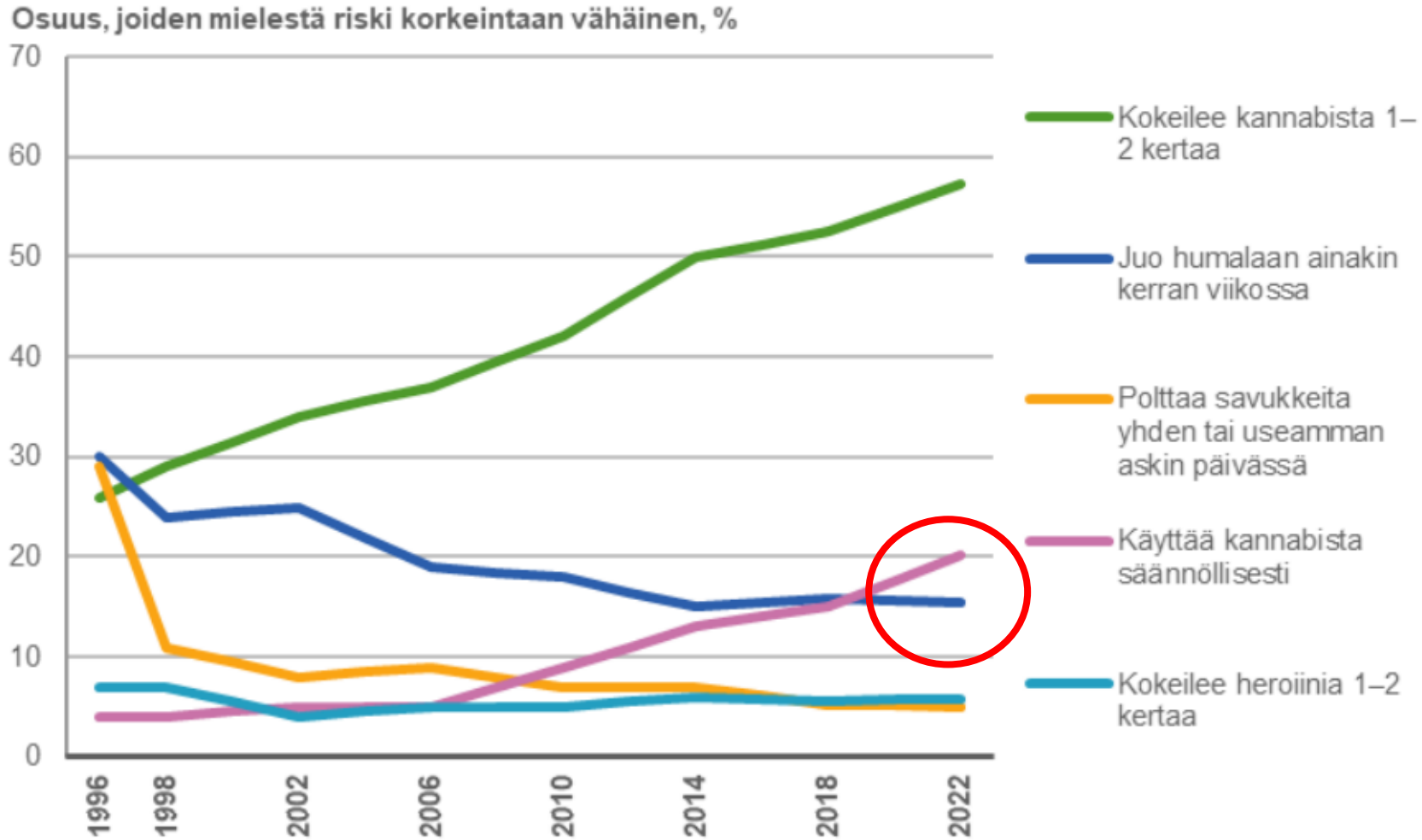

Myös huumeiden käyttöön liittyvät asenteet ovat lieventyneet

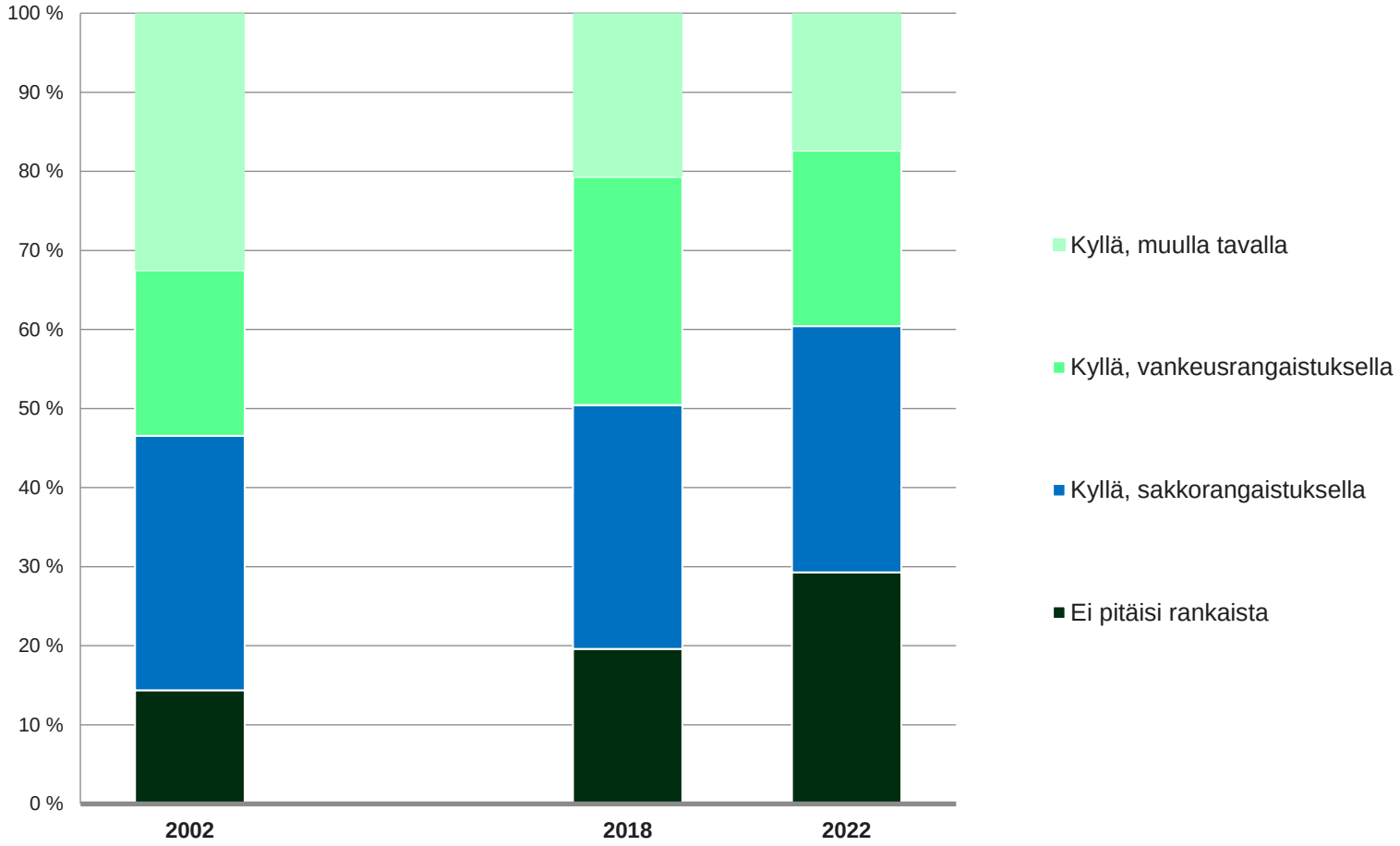
Vuoden 2022 huumekyselyssä peräti vajaa kolmasosa oli sitä mieltä, että huumeita voi käyttää kohtuullisesti siten, ettei niistä aiheudu ongelmia. Esimerkiksi vuonna 2010 vastaava osuus oli 15 %.

Kannabiksen ja muiden huumeiden välille tehdään kuitenkin eroja.

Muiden huumeiden kuin kannabiksen käytön riskeihin suhtaudutaan edelleen pääosin kriittisesti.

Mielipiteet siitä, pitäisikö huumeiden käytöstä rangaista (%)

Siitä huolimatta, että riskikäsitykset ovat lieventyneet, yhä 70 % väestöstä on sitä mieltä, että huumeiden käytöstä tulisi rangaista ainakin jollakin tavalla (vankeus, sakko tai jokin muu tapa).

Kuitenkin mikäli kyse on pelkästään kannabiksen käytöstä, enää 47 % kannattaa rangaistuksia.

Kannabiksen asema lainsäädännössä vaihtelee maittain

Suurimmassa osassa maailmaa kannabis on luokiteltu YK:n yleissopimusten mukaan huumeeksi, ja sen myynti ja jakelu ovat kiellettyjä.

Kuitenkin mm. Yhdysvaltojen useat osavaltiot, Uruguay ja Kanada ovat luoneet kannabiksen lailliset markkinat.

EU-lakien mukaan niin ikään kannabis on huume, eikä sen myynti ole sallittua.

Se onko käyttö tai hallussapito henkilökohtaiseen käyttöön rangaistavaa, vaihtelee maittain.

thl

Viime vuosina myös useassa Euroopan maassa on tapahtunut poliittisia muutoksia koskien kannabiksen asemaa:

Alankomaissa ei yleisestä luulosta huolimatta ole laillista myydä kannabistuotteita, mutta käytännössä se on mahdollista tätä varten perustetuissa kahviloissa. Alankomaiden hallitus päättänyt käynnistää rajatun kokeilun laillisesta tuotannosta näihin kahviloihin. Myös viiden kasvin kasvatus omaan käyttöön tietyin rajoituksin on sallittu.

Maltasta tuli ensimmäinen Euroopan maa, joka hyväksyi kansallisesti kannabiksen rajoitetun yhteiskasvatuksen nk. kannabisklubeissa henkilökohtaiseen käyttöön.

Saksan hallitus on vahvistanut kaksivaiheisen kannabispolitiikkansa muutoksen. Ensimmäisessä vaiheessa sallitaan rajoitettu käyttö, kotikasvatus ja yhteiskasvatus. Toisessa vaiheessa Saksa on käynnistämässä rajattua kokeilua ja tutkimusta kannabiksen laillisen jakelun vaikutuksista. Saksa luopui toistaiseksi alkuperäisestä kansallisesta laillistamisestaan, koska sen todettiin olevan vastoin EU-lainsäädäntöä.

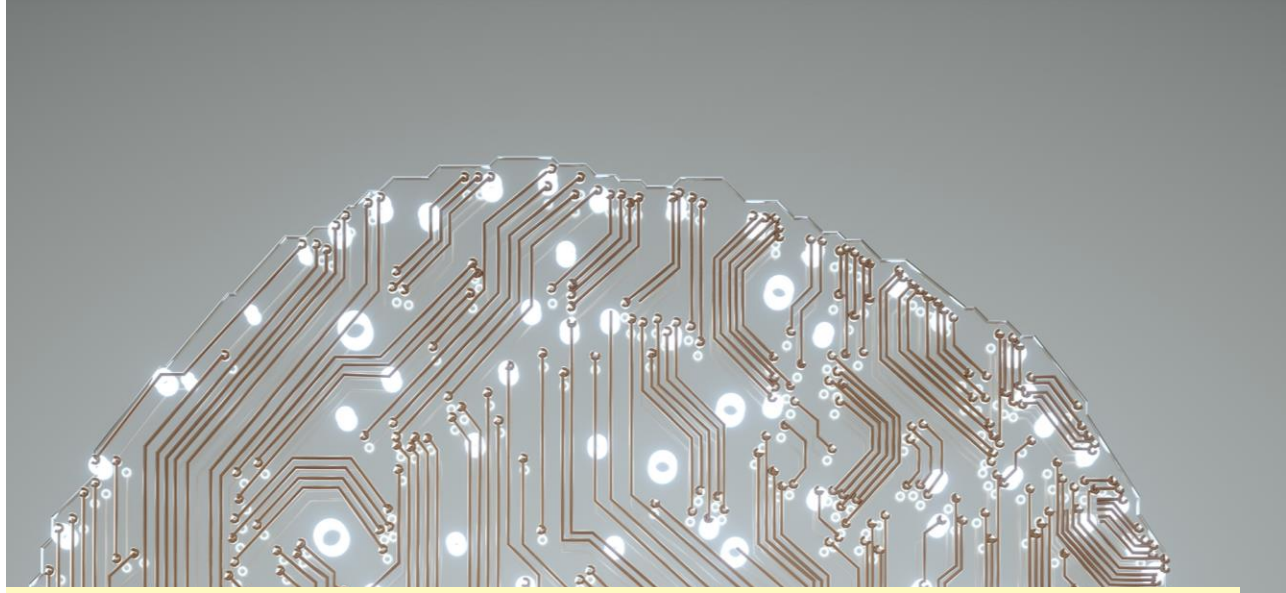
Myös Luxemburg on tehnyt päätöksen sallia kannabiksen kasvattamisen omaan käyttöön ja dekriminalisoida pienten määrien hallussapidon omaa käyttöä varten. Myöhemmin myös Luxemburgilla on tarkoitus tehdä kokeiluja ja tutkimusta laillisesta jakelusta joillakin alueilla.

THL on aloitteen tekijöiden kanssa samaa mieltä siitä, että keskustelua huumausainepolitiikasta on hyvä käydä. Myös nykyisen huumausainepolitiikan arvioiminen tasaisin väliajoin on suositeltavaa.

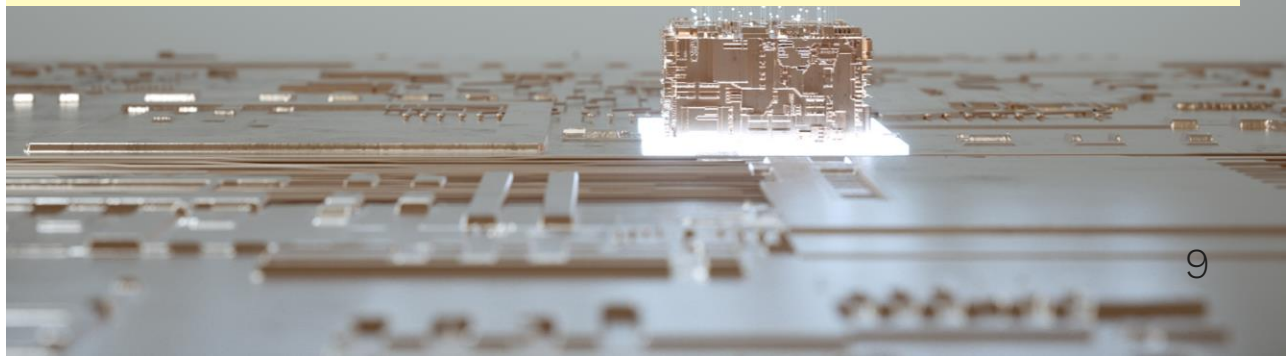
Myös se, että Suomen lainsäädännössä määriteltäisiin päihdyttävän kannabiksen ja ei-päihdyttävän kannabiksen eli hampun ero selkeästi, jotta hamppua kasvattavat maatalousyrittäjät voivat toimia alallaan, on kannatettavaa.

THL ei kannata kannabiksen laillistamista tai kotikasvatuksen sallimista.

- Esimerkiksi useiden tutkimusten perusteella kannabiksen käytöstä aiheutuvat **psykoosit** ovat lisääntyneet ja psykoosiin sairastuneista joka kolmas sairastuu myöhemmin skitsofreniaan.
- Haitat liittyvät erityisesti **runsaaseen käyttöön nuoruusiässä**, jolloin kannabis voi vaikuttaa haitallisesti aivojen kehitykseen, mielenterveyteen ja kognitiiviseen suoriutumiseen.

Vaikka kannabis on useilla mittareilla vähemmän haitallinen kuin monet muut päihdyttävät aineet, se joillakin henkilöillä aiheuttaa riippuvuutta ja sen käytöstä voi koitua monenlaista haittaa

Aloitteessa kannabista verrataan alkoholin ja tupakan aiheuttamiin haittoihin ja todetaan, että tupakka ja alkoholi ovat huomattavasti kannabista suurempi rasite.

- THL tuo esille, että eri päihteiden aiheuttamien haittojen välistä vertailua vaikeuttaa mm. se, ettei kannabiksen käyttö tutkimusten mukaan tule alkoholin tilalle vaan rinnalle.

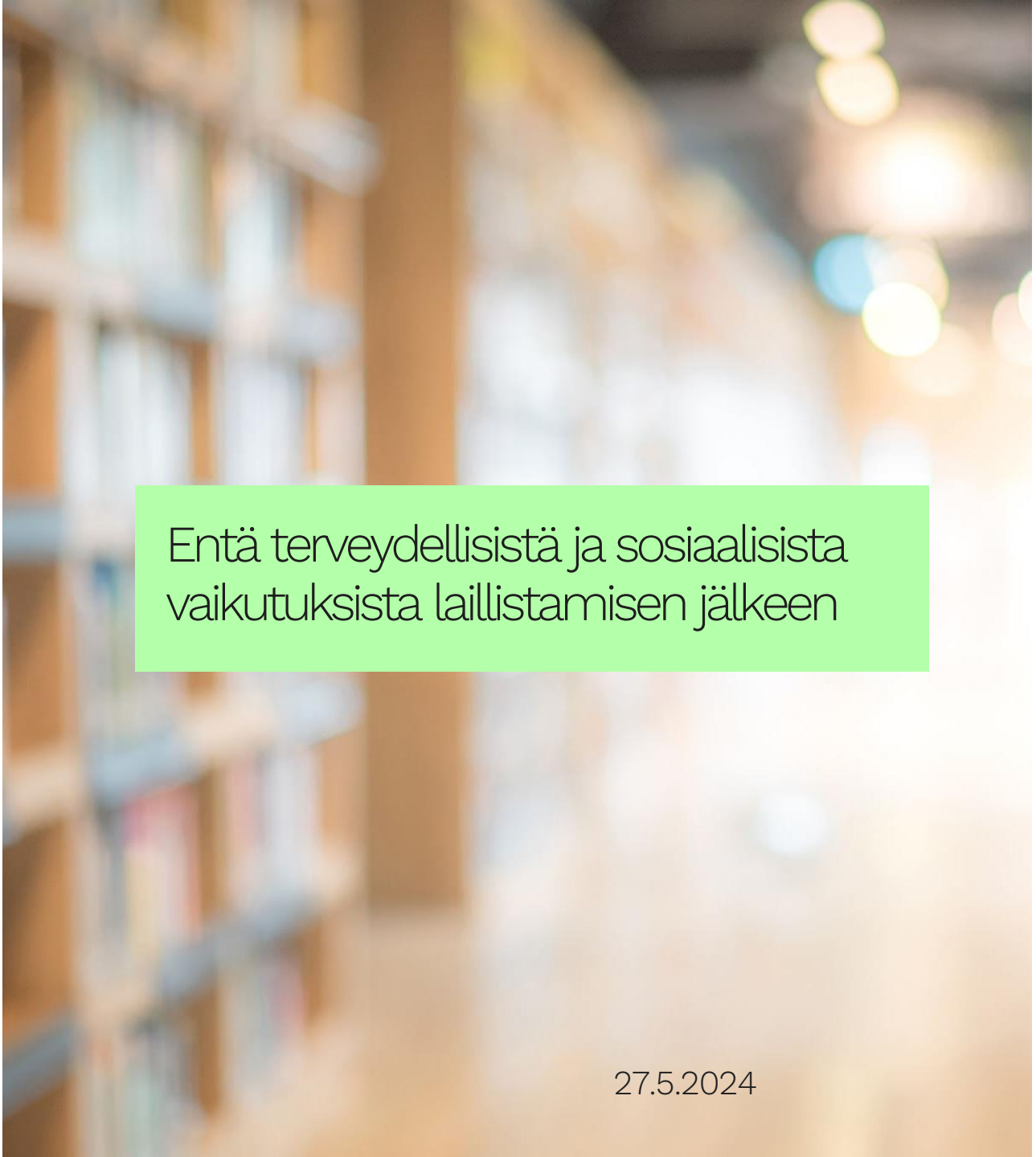
- Alkoholia käyttää myös huomattava osa väestöstä, jolloin on selvää, että siitä myös aiheutuu enemmän haittoja.

Mitä tiedämme kannabiksen käytön kehityksestä sen myynnin laillistaneissa maissa

Laajan selvityksen mukaan 71 % tutkimuksista näytti, että kannabiksen **käyttö on lisääntynyt laillistamisen jälkeen**, kun taas loput, 29 % tutkimuksista viittaavat siihen, ettei muutosta ole tapahtunut. Yksikään tutkimus ei viittaa kannabiksen käytön vähenemiseen.

Voidaan varovaisesti päätellä, että laillistaminen on lisännyt aikuisten, nimenomaan **uusien käyttäjien** määrää. Kannabista jo aikaisemmin käyttävillä aikuisilla kannabiksen laillistaminen ei näyttänyt vaikuttavan käyttötiheyteen.

Alaikäiset nuoret (CAN, USA, URY) ovat raportoineet, että laillistaminen on helpottanut kannabiksen saantia. Kannabiksen käyttö alaikäisillä ei kuitenkaan ole merkittävästi lisääntynyt näissä maissa.

Entä terveydellisistä ja sosiaalisista vaikutuksista laillistamisen jälkeen

- On raportoitu kannabikseen liittyvien ongelmien vuoksi tapahtuneiden sairaalahoitojen vähäistä lisääntymistä (USA).
- Aikuisten myrkytysten määrän lisääntymistä (USA, CAN).
- Kirjallisuus laillistamisen vaikutusta psykoosiin tai skitsofreniaan sairastumiseen on puolestaan ristiriitaista.

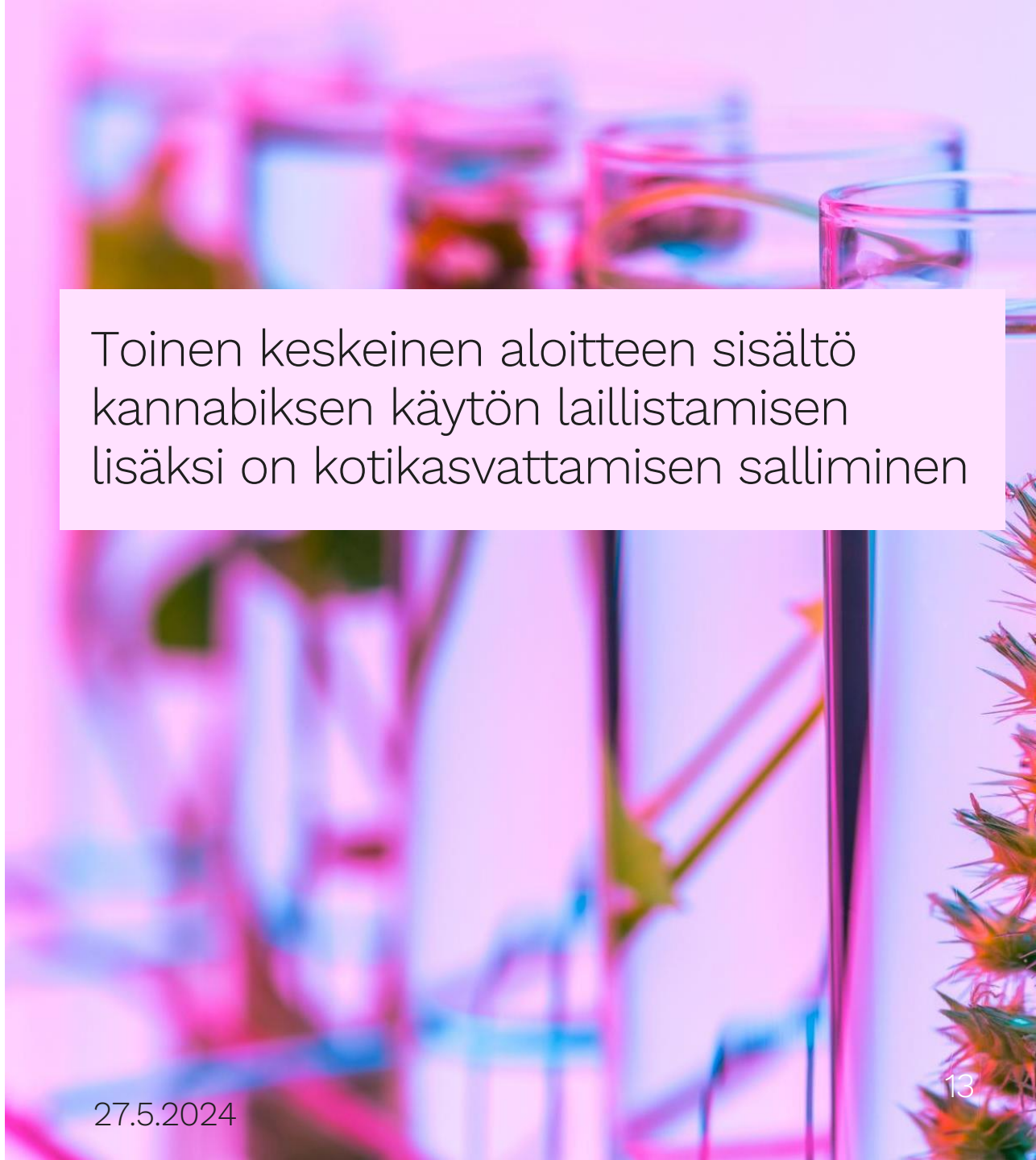
Olemassa oleva tutkimus on melko suppeasti keskittynyt tarkastelemaan lähinnä käytön yleisyyttä ja terveydellisiä vaikutuksia, vaikka kannabiksen käytön tiedetään oleva yhteydessä myös sosiaaliseen eristäytymiseen, koulunkäynnin ja työelämän ulkopuolelle jäämiseen sekä muihin sosiaalisiin haasteisiin.

Laillistamisen sosiaalisista vaikutuksista tarvittaisiinkin huomattavasti enemmän tutkimusta.

.

Tässä erityistä huolta THL:ssä herättää **lasten ja alaikäisten nuorten suojeleminen**.

Aloite ei tuo esille, miten mm. kotikasvatusta rajoitettaisiin tai valvottaisiin kotitalouksissa, joissa on alaikäisiä lapsia.

Toinen keskeinen aloitteen sisältö kannabiksen käytön laillistamisen lisäksi on kotikasvattamisen salliminen

THL haluaa tuoda esille, ettei päihtymistarkoitukseen tarkoitetun kannabiksen vapauttamisella sääntelystä ole suoria vaikutuksia kannabispohjaisten lääkkeiden määräämiseen.

Suomessa on EU-tasoinen lääkejärjestelmä, jossa laajat kliiniset tutkimukset läpikäyneet ja myyntiluvat saaneet lääkevalmisteet saavat myyntiluvan. Tämän jälkeen lääkärit saavat määrätä niitä niihin sairauksiin, joihin myyntilupa on myönnetty.

Se, että kannabiksen päihdekäyttö sallitaan, ei tule muuttamaan virallista lääkkeiden määräämistä tai kauppaa.

Itselääkintä on eri asia, eikä se liity viralliseen lääkejärjestelmään.

Stigman vaikutusta kannabispohjaisten lääkkeiden määräämiseen, silloin kun siihen on selvät indikaatiot, on mahdotonta arvioida.

Aloitteessa viitataan myös kannabiksen lääkkeelliseen käyttöön.

Lopuksi THL haluaa korostaa, että yleinen päihdepolitiikassa käytetty tutkimushavainto on, että saatavuus lisää käyttöä ja käytön lisääntyminen lisää haittoja kokonaiskulutusmallin mukaisesti.

Toisaalta dekriminalisaation erilaiset mallit, joissa huumeiden tuotanto pysyy yhä laittomana, mutta itse käyttö ei, eivät välttämättä johda käytön lisääntymiseen, koska laillista tuotantoa ei ole.

Aloitteessa olevassa mallissa, jossa kannabiksen kasvatus omaan käyttöön sekä lailliset markkinat sallittaisiin, markkinoiden kasvu voisi johtaa kulutuksen ja haittojen kasvuun väestötasolla.